

35693, II, B, 9

Sv. Notburga

pomočnica

v vsakovrstnih potrebah

in popis življenja

SV. H E M E,

kneginje slovenske,

z pripovedko o

ZVONU

v Blejskem jezeru.

II. pomnoženi natis.

V Ljubljani 1892.

Založil in prodaja ANTON TURK knjigovez.

Tisk Blasnikovih naslednikov.

Sv. Notburga.

Malokteri obiskovalec cerkve Matere Božje na Blejskem jezeru se ozre na stranski oltar, ki je posvečen sv. Mihaelu nadangelju. Onda na darilniku stoji podoba predstavljajoča devico — sv. Notburga. Nekdaj, ko je imela cerkev sedem oltarjev, je bil tudi oltar, posvečen sv. Notburgi, sedaj je še le podoba in na zidu lesena tablica, v kateri se vidi košček persta sv. device. V zakristiji se hrani sreberna svetinja z ostanki imenovane svetnice, ktere so tje prinesli iz Briksena po naročilu tadanjega škofa Gašperja Ignacija, da bi jih verno ljudstvo častilo. —

Vsi verni kristjani, kateri sv. ostanke pobožno poljubijo ter molijo tri „Oče naše“ in tri „Češčenasmarije“, dobijo 40 dni odpustkov.

Sv. Notburga, hči nepremožnega klobučarja, je bila rojena l. 1265. v malem mesticu Rotenbergu. Kako je svojo mladost preživela, se ne ve, kajti prikaže se nam že kot osemnajstletna deklica v Rotenburski grajščini. Vendar lahko iz tega sklepamo, da je bila v mladih letih lepega in poštenega obnašanja, ker jo je pobožna Guta, žena Henrika Rotenburškega, ki je bil za svojega časa eden najimenitnejših in bogatejših gospodov na Tirolskem in Bavarskem, vzela še tako mlado v službo za kuharico. Svojo službo je opravljala vestno in natanko. Zapeljivosti spridenega sveta se je varovala ter zoper mnogoverstne skušnjave, ktere ji je malopridni svet nastavljal, se hrabro borila, iskaje vedno pomoči pri Bogu. Najbolj se je odlikovala v radodarnosti, ljubezni in usmiljenji do ubogih. Dan na dan je prihajala dolga versta beračev pred grajske duri, in mlada služabnica je pri kosilu ostale jedi delila med nje. Velikokrat sta gospod in gospa stala pri oknu ter gledala sè solznimi očmi, kako so se reveži ganljivo zahvaljevali dobroserčni Notburgi za postrežbo in jedi, ki so jih dobivali iz njenih rok.

L. 1289. pride velika poskušnja nad Notburgo. Henrik in njegova blaga gospa Guta umreta in posestvo prevzame njuni sin Henrik II. s svojo ženo Otilijo. Da je nastopil drugi gospodar, druga gospodinja, vse čuti, najbolj pa Notburga in reveži. Že za časa blagih roditeljev je Otilijo hudo peklo, da Notburga reveže oskrbuje, pa takrat je morala še molčati. Zdaj pa, ko sama gospodinjstvo prevzame, ukaže grajske duri zapreti, reveže odpoditi ter Božje darove, ki od mize ostajajo, mesto beračem, svinjam dajati. S takošnjim početjem meni dobro Notburgino serce najbolj žaliti in raniti. Mesto blagih besed germijo iz ust hudobne Otilije psovke, kakoršnih devica še nikdar ni slišala. Vendar svetá služabnica poterpežljivo prenaša vse težave. Ker noče sama svinj pitati z Božjimi darovi, morajo druge dekले to delo opravljati. Da bi revežem pomagala, si pritrjuje od svojih jedi ter nosi to na cesto in deli med uboge. To ravnanje ne ostane prikrito gospejnim očem. Rada bi jo koj iz službe zapodila, ko bi le mogla pregovoriti gospoda. Priložnost se ji kmalu ponudi. Nekega dne nese v predpasniku malo pri-

hranjenih jedi revežem na cesto. Na potu jo sreča gospod in na vprašanje, kaj da nese, odgovori, da nese ubogim svoje kosilo in svoj vrček vina. Da bi se gospod prepričal, razgerne predpasnik in oj čudo — mesto kruha in mesa zagleda terske in ko pokusi iz verča, se spremeni vino v grenek lug. Bog je pripustil, da bi Henrik spoznal, da je njegovo srce suho in terdo kakor les in njegov čut nesladen, kakor lug. Ves raztogoten pride domov ter se pritoži gospej nad služabnico. Gospa uporabi to priložnost, da doseže svoj namen, in Notburga mora iti iz grada. To je bilo hudo za dobro Notburgo, kajti izgnana je bila kakor malopridna deklina. Vendar ne tarnja preveč, temuč voljno prenaša svojo nadlogo. Poda se k nekemu kmetu na Ravno (Eben) v službo za deklo.

Malo dni pozneje se poda na grad, da bi pobrala svojo obleko. Približavša se k graščini, zve, da je gospa nagloma hudo zbolela; vsi poklicani zdravniki obupajo, da bi še ozdravela. Sedaj bi se lahko posmehovala Notburga ter privoščila gospej rekoč: prav ji je, Bog jo tepe. Toda imela je preblago srce, da bi kaj

tacega storila. Svoji sovražnici poverne hudo z dobrim. Koj ji je pripravljena streči v njeni bolezni. Verh tega moli neprenehoma za zdravje Otilije, da bi ne umrla nespokorjena. Sv. Pismo pravi: Molitev pravičnega oblake predere — in Bog tudi usliši sveto služabnico. Na njeno priprošnjo se usmili Bog gospejne duše, da se priseli na oni svet spravljena in spokorjena, vendar njen duh za kaznen še dolgo nima miru. Vsako noč pride gospa v svinjak, ter krulí, kakor drugi prešiči. Slednjič jo pa vendar reši z molitvami pobožen benediktinec.

Notburga je služila v gradu sedem let in sedaj izpodena mora opravljati pri kmetu težka dela. Sè svojo pridnostjo se jake prikupi kmetu in bila bi ondi ostala vse žive dni, ko bi Božja volja ne odločila drugače. Čestiti čitatelj! Ako pogledaš podobno sv. Notburge, vidiš v njeni roki serp ki ga drži kviško. Kaj pa pomeni serp? Pripoveduje se, da je neko soboto žela pšenico na polji. Morebiti se je pripravljalo k hudemu vremenu, ali je bila žetev že pri konci, kar zapoje zvon naznanjajoč delopust. Notburga neha delati in hoče

njivo zapustiti, pa kmet jo sili ter priganja rekoč: zvon ne naznanja delopusta, temuč zadnji snop, ki ga boš povezala. Pobožna devica se ne dá premotiti, temuč hoče po stari navadi opraviti v bližnji cerkvi sv. Ruperta svoje molitve. Ker pa kmet le ne odjenja, tedaj povzdigne služabnica serp kolikor mogoče visoko ter pravi: Bog naj bo sodnik med menoj in teboj — zmakne roko in — glej serp obvisi, v zraku, kakor da bi ga obesila na klin, toliko časa, dokler ne stegne zopet svoje roke.

Vernimo se zopet k Rotenburški grajščini, da vidimo, kako se je godilo po Otilijevi smrti. Pretekla so samo še tri leta in vendar se je že veliko spremenilo. Henrik Rotenburški se je zapletel v dolgo in kervavo vojno, ki je nastala vsled štajarskega upora. Na eni strani so se bili Albert I., vojvoda Avstrijski, njegov tast Meinhard II., vojvoda Koroški in grof Tirolski in radi tega tudi Henrik Rotenburški, na nasprotni strani pa uporni Štajerci, škof Solnograški in vojvoda Bavarski. Nasledki vojne so bili grozni. Požgana so bila mesta in vasi, polja opustošena in tudi grad Rotenburški je ostal v zelo ža-

lostnem stanu. Po leti 1293. leta se verne Henrik domov in vidi svojo hišo na robu pogube. Spomni se, lepo cvetečega blagostanja za časa, ko je bila Notburga v njegovem gradu in sklene jo nazaj poklicati. Poda se torej nekega dne na lov, obišče blago devico, ter jo prosi, da bi se vernila k njemu. Ona se začudi, vendar noče zapustiti kmečke hiše, kajti dobro se še spominja, kako grdo je bila izgnana, in kakošen razloček je bil med dobro Guto in hudobno Otilijo. Vedoč, da v Rotenburški hiši vlada domač prepir, noče nikakor prevzeti službe. Še le, ko ji Henrik obljubi, da hoče domači prepir končati in pošteno ravnati, kakor ranjki roditelji, obljubi verniti se v grajščino.

V Rotenburški hiši zavlada zopet mir. Henrik se oženi v drugič z pobožno Margareto Hoheneško. Tu biva Notburga še celih 18 let, do svoje smrti, kot zvesta služabnica in poštena odgojiteljica Henrikovim otrokom. Njene lepe čednosti se svetijo po vernitvi v grajščino, kakor kadar po hudi nevihti solnce posije, ter pošilja dobrodejne žarke na zemljo. Živi sveto. V svoji sobici premoli cele noči, po dnevu

pa deli miloščino revežem, katerim so se grajske duri zopet odperle. Kakor v Putiferjevi hiši za časa egiptovskega Jožefa, tako se je množilo blagostanje tudi v Rotenbuški grajščini. Po smerti Henrika II., prevzame gospodarstvo njegov sin Henrik III., ktereга je sama Notburga odgojila. Nabravši si neizmerno veliko dobrih del in pripravivši si v nebesih krasen venec zveličanja, zaspi v Gospodu po kratki bolezni leta 1313. v 48. letu svoje starosti. Bila je sicer revna na blagu, pa silno bogata da dobrih delih in čednostih. Prišel je po njo njen sveti Ženin, ki ji je še pred boleznijo dan veselega zedinjenja naznanil rekoč: pridi blažena mojega Očeta in posedi moje kraljestvo! Nad njo so se resnično spolnile svetopisemske besede: blagor mertvim, ki v Gospodu umerjo, kajti oni odpočijejo od svojega truda in njih dela gredo za njimi.

Truplo sv. Notburge položijo v trugo in v mertvaški vož vprežejo vola brez gonjača, kakor je sama naročila pred smrtjo. Vola peljeta sveto truplo iz grajščine na cesto, kjer je klečala dolga versta revežev, ki so plakali po blagi dobrotnici. Potem

kreneta na stran proti reki Ini. Na bregu nič ne postojita, temuč vlečeta voz kar naprej čez vodo in glej! — voda se razdeli in nakopiči kviško tako, da prepeljeta sveto truplo po suhem na drugo stran. Dalje gresta proti vasi „Jenbah“ in prišedša do na razpotji stoječega križa se malo odpočijeta. Ljudstvo, ki je prihitelo iz vasi gledat, se ne more načuditi nad vozom brez gonjača. Kmalo pride Henrik se spremstvom za merličem in razloži prebivalcem to čudno prikazen. Začno pripravljati potrebne reči k pokopu, ker mislijo, da si je sv. Notburga tukaj odločila svoj grob, pa vola odrineta dalje in jo pripeljeta do cerkvice sv. Ruperta, kjer zopet postojita. Hočejo vzeti trugo z voza, pa vola hitro popeljeta truplo v cerkev in prideta z praznim vozom nazaj — čudo, ako pomislimo, da je bila truga brez vsake človeške pomoči z voza djana in vola sama v silno ozki cerkvici voz zaberniti mogla. Po opravljenih navadnih kerščanskih obredih položijo sveto truplo v rakev pred oltarjem. Naslednjega dneva je bila sv. maša in po končanih cerkvenih obredih se verne Henrik domov se solz-

nimi očmi poslovivši in priporočivši se v njeno varstvo in priprošnjo.

Češčenje sv. Notburge se je pričelo koj po njeni smerti in se razširjalo čemdalje bolj ne samo po Tirolskem in Bavarskem, temuč tudi po Slovenskem in še celo med Poljaki. Henrik III. Rotenburški dá kmalo po njeni smerti spremeniti sobico, v kateri je stanovala, v lepo kapelico in na onem kraji, kjer sta vola v prvič počivala, tudi malo kapelico.

Kako zelo češčena je sv. Notburga, pričujejo ne samo brezštevilni romarji k njenemu grobu, temuč tudi nji na čast postavljeni oltarji in podobe predstavljajoče sv. devico, ter imena ondotnih prebivalcev, kajti ni skoraj hiše, v kateri bi ud družine ne nosil njenega imena.

L. 1718. koncem avgusta so vzdignili z privoljenjem Briksenškega knezoškofijstva sv. truplo, ktero je čez 400 let v grobu ležalo, in izpostavili leta 1735. 29. junija očitnemu češčenju vernikov. Manjkalo je le še nekaj, namreč razglasenje sv. Notburge za svetnico po vesoljnem svetu, in to se je zgodilo na prošnjo gospoda Vincencija Gaserja, knezoškofa Bri-

ksenškega po sv. Očetu Piju IX. l. 1862.
27. marca.

Kako se je po Slovenskem razširilo češčenje sv. Notburge, se pripoveduje takole. Neki gospod na Kranjskem dobi od prijatelja podobo sv. Notburge. Slikana je bila v navadni kmečki obleki, obdana od cele verste revežev in živine. Spodaj je bil napis: Sv. Notburga, varuhinja ubogih in živine. Podobo dene v lepo pozlačen okvir in jo obesi z dovoljenjem duhovnih predstojnikov na zid podružniške cerkve, posvečene sv. Mohoru in Fortunatu v Grobljah Mengiške župnije. Kmalo nato nastane velika kuga v okolici. Ker se je oni čas močno razširjal životopis sv. Notburge, svetujejo duhovniki z prižnice vernikom, da naj se zatekajo k imenovani svetnici. Začele so v resnici hoditi cele trume pobožnih kristijanov molit pred njeno podobo; tudi so dajali za sv. maše na bližnjem oltarji poleg podobe sv. Notburge. Kmalo zginje popolnoma kuga iz vse okolice. Od tega časa so romale vedno velike množice tje ter se priporočevali svetnici. Na mestu kjer je visela podoba, so napravili kmalo oltar, na katerem je

bilo na leto po 800 sv. maš opravljenih. Tudi ste prišli iz Rima na prošnjo dve papeževi pismi, s kterima papež podelijo popolen odpustek na praznik sv. Notburge vsem vernim po prejetji zakramentov sv. pokore in sv. Rešnjega telesa in po molitvi za namen svete cerkve. Tudi podelijo oblast oltarju svete Notburge, da se pri sleherni sveti maši na onem oltarji opravljeni vsaki petek in skozi vso osmino vernih duš popolni odpustki za verne duše obrniti morejo.

Zatekajmo se tudi mi, ljubi Slovenci in Slovenke v vseh težavah pod zavetje sv. Notburge, ker ona nam bo gotovo pomagala. Da pa lažje spoznamo, kako velika priprošnjica da je, tedaj hočemo le nekoliko domačih zgledov navesti.

1. V Grobeljski okolici Mengiške župnije je razsajala huda kuga. Jurij Gorjub, kmet v Damžaljah, si je vse prizadel, da bi svoj hlev zavaroval pred to pošastjo. Pa vse prizadevanje je bilo zastonj. V tej sili se zateče v molitvi k sv. Notburgi, in kuga nagloma zgine iz hleva, živina pa čisto zdrava postane.

2. Ravno tako se je godilo Jakopu Gregoriču. Kuga mu je pobrala enega vola in tudi druga živina je postala kužna. Ves prestrašen moli k sv. Notburgi in živina nagloma ozdravi.

3. Tretji kmet Miha Vavpetič je bil v veliki nadlogi, kajti kuga mu je pomorila dve kravi in druga živina že dva dni ni hotela jesti. V nevarnosti, da pride ob vso živino, se zvečer zaupno oberne v molitvi do sv. Notburge. Ko drugi dan vstane, v velikem strahu, da mu je vsa živina poginila, stopi v hlev in zapazi vse prazne jasli, živino pa popolnoma zdravo. Poln veselja teče v Groblje ter da za eno sveto mašo v zahvalo sv. Notburgi.

4. Anton Brinovec je delal v petek pred Binkoštni na polji, kar ga nagloma pokličejo v občinski pašnik. Prišedši tje zagleda svojo kravo na teh, katero je tako silno napenjalo, da še nikdar ni videl kaj takega. Precej pošle po živinskega zdravnika, ki pa pri vsih navedenih pripomočkih, ni mogel nič opraviti. Krava je ležala na tleh in nič ni dihala, kakor da bi bila mrtva. Mož ves žalosten jo prepusti zdrav-

niku, za se pa zahteva samo kožo, katero naj bi mu domov prinesel, in se odpravi proti domu. Na poti mu pride na misel sv. Notburga. Pride počasi do Grobeljskega gradu, od koder se vidi cerkev sv. Notburge. Pade na kolena, prosi svetnico pomoči in obljubi dati za eno sveto mašo. Potem se vzdigne in gre pogledat na pašnik, kjer kravo v ravno tistem stane najde. Vendar se mu zdi, ko je malo bolj natančno opazuje, da levo nogo malo premika. Stopi k nji in ji zaberne glavo. Zdaj premakne krava nogo, skoči po konci, v veliko začudenje vseh pričujočih in se pridruži popolnoma zdrava drugi živini na paši.

5. Miha Cigan iz Damžalj peljal je dva voza, v vsakem en konj vprežen, čez Bistrico na goro, da bi slamo domov spravil. Z naloženima vozovoma moral je z gore po ozkej poti memo globokega prepada iti. Pervi voz pride s tira in pade s konjem vred v gosto poraščeno dolino. Drugi konj se splaši poterga žilje, in se prekucne v dolino. Kmet ves prestrašen misli, da sta konja mrtva, vendar se priporoči Bogu in sv. Notburgi, ter

obljubi z darom v Groblje romati. Potem gre počasi v dolino, da bi videl, kaj se je zgodilo. Pervega konja najde v germovji obešenega, kakor tiča v mreži. Misleč, da je mertev, gre tje, mu pomaga iz germovja, in najde čisto zdravega in nepoškodovanega. Drugi je ležal še veliko globokeje med koreninami. Kmet misli, da si je noge polomil. Gre tje, mu pomaga na noge in glej! tudi ta konj je bil čisto nepoškodovan.

6. Andrej Kolada iz Podgorice je imel hčerko, ki je imela vse terde noge, tako da se ni mogla nič premikati. V strahu, da bo vse svoje življenje hroma ostala, kajti morala je v postelji vedno enako panju ležati, išče pomoči pri zdravnikih, pa vse nič ne pomaga. Zdaj se zateče k sveti Notburgi, roma k njeni cerkvi v Groblje in obesi pri njenem oltarju nekoliko deklici ostriženih las in eno voščeno žensko podobo. Drugi dan že zapazijo starši, da se otrok more po konci skloniti, vendar nog še ne more premakniti. Kmalo nato pride duhovnik iz Mengiša po biro. Starši pripovedujejo nesrečni stan svojega otroka ter izrečejo

željo, da bi radi dali za sv. mašo, pa nimajo denarja. Ponudijo duhovniku pšenice mesto denarja, kar duhovnik sprejme. Na določeni dan pridejo starši z bolno hčerko v cerkev, pa mašnik radi imenitnega opravila zadržan ne more obljube spolniti in starši se vernejo domov. Četrti dan potem je bila sv. maša na čast sv. Notburge v Grobljah in glej! — ravno tisto uro, komaj je bila maša končana se skloni otrok v postelji po konci, vstane brez vsake pomoči, in zadobi v veliko začudenje vseh, ki so deklico poznali, popolno gibčnost v nogah, tako da je od zdaj naprej lahko hodila.

7. Čestita gospa Marija Terezija Poteneska, nuna v Velesovskem samostanu, je dobila na levi roki rudečo, lišaju podobno liso, ki je prihajala čemdalje večja in se kmalo spremenila v velik, črn in ostuden tur. Vsa zdravniška pomoč je bila zastonj. Bolečina je postajala vedno hujša in ni bilo druge pomoči, kakor da bi zdravnik moral odrezati roko. V tej hudi stiski se zateče bolnica k sveti Notburgi, ter da za eno sveto mašo v Grobljah na čast svete Notburge. Roka se je začela

vidoma boljšati in v nekoliko dneh postala popolno zdrava.

8. Ivan Kozel, pek pri nunah v Velešovem je hudo zbolel. Bilo je 6. julija 1739. l. Oči so mu čisto oslabele ter postale steklene, tako, da so mu svečo prižgali, misleči, da bo vsaki čas umerl. Nune svetujejo njegovi ženi, naj kliče na pomoč sv. Notburgo ter obljubi romati v Groblje k cerkvi sv. Notburge. Žena stori, pokliče svoje otroke, poklekne ž njimi ter prosi za ozdravljenje možev. Med molitvijo premakne na enkrat mož svoje oči, pogleda okrog po sobi in se skloni po konci. Vsaki dan mu je prihajalo boljše in kmalo ozdravel je popolnoma ter prišel v Groblje, da se zahvali svetnici za čudovito ozdravljenje.

9. Karol Rostiški, c. kr. komornik, baron Kehlburški in Aufhofenški pismeno poterjuje tole: Ležal sem 21 tednov bolan, strašne bolečine terpeč v želodcu. Noben zdravnik mi ni mogel pomoči. Ker je bolezen vedno hujša prihajala, zatekel sem se k sveti Notburgi, ter pil vodo, ki je bila nekoliko namešana z perstjo od nje-

nega groba. To storim kake dvakrat in nagloma mine vsa bolečina v želodcu, in postanem zopet popolnoma zdrav in krepak.

10. Tomaž Baloh, duhovnik na Blejskem jezeru pripoveduje, dne 20. junija 1746. l. tole čudno prigodbo. Jakob Šmolstek iz Piljstajna na Štajerskem doma, obiskal je lansko leto Blejsko cerkvico in letos l. 1746. 9. junija tretje nedelje po Binkoštih je zopet prišel semkaj. Bil je ves hrom in premikal se je le počasi z pomočjo bergelj. Ko med daritvijo sv. maše pred oltarjem sv. Notburge kleči ter iskreno prosi pomoči Marijo in sv. Notburgo, se mu pri zadnjem blagoslovu pred očmi mnogo ljudstva z neznanim ropotom polomijo berglje, on pa vstane ter gre iz cerkve zdrav in vesel, popustivši v spričevanje berglje v cerkvi.

Litanije

sv. device Notburge.

Gospod, usmili se nas.

Kriste, usmili se nas.

Gospod, usmili se nas.

Kriste, sliši nas.

Kriste, usliši nas.

Oče nebeški, vsegamogočni Bog,

Sin vsega sveta, rešni Bog,

Sveti duh, resnični Bog,

Sveta Trojica, en sam Bog,

Sveta Marija,

Sveta Mati Božja,

Sveta devic devica,

Sveta Notburga,

Sveta nevesta Kristusova,

Čista lilija devištva,

Lepo dišeča vijolica ponižnosti,

Velika dobrotnica ubogih,

Terdni ščit poterpežljivosti in krotkosti,

Lepi zgled zaupanja na Boga,

Goreče solnce ljubezni do Boga in
do bližnjega,

Stanovitna učenka Kristusovega terp-
ljenja,

Ljuba prijateljica križa Kristusovega,

Lepo dišeče kadilo svete molitve,

Zapopadek vseh kristjanskih čednostij,

Zercalo vse svetosti,

Vitežka premagovalka vsega telesnega
poželenja,

Srečna prijateljica miru in sprave,

} usmili

se nas!

} prosí za nas!

Zvesta in skerbna služabnica svojega
 gospodarja,
 Resnična oznanovalka svoje prečudne
 smerti,
 Večno cveteča rajska cvetlica,
 Kinč in čast vsega ženstva,
 Lepi zgled služabnikom in poslom,
 Pribežališče v vseh nadlogah,
 Kinč in čast cele Briksenške škofije
 in tudi cerkvice na Blejskem jezeru,
 Vedno tekoči studenec vseh milostij
 v Inski dolini in na otoku Blej-
 skega jezera,
 Posebno in tolažbe polno pribežališče
 kmečkega ljudstva v vseh živinskih
 potrebah,
 Prečudni blagoslov vsega pohištva,
 Zvesta in prepričevalna tolažba v
 zadnjih smertnih težavah,
 Zvesta voditeljica vseh po zveličanji
 hrepenečih duš,
 Tolažba in pomoč vsem razžalenim
 in potrebnim,
 Po vsem Tirolskem, Bavarskem in
 Slovenskem razglašena svetnica,
 Zvesta pomočnica vseh k Tebi kli-
 cajočih čestilcev in čestilk,

prosi za nas!

Jagnje Božje, ki odjemplješ grehe sveta,
zanesi nam, o Gospod!

Jagnje Božje, ki odjemplješ grehe sveta,
usliši nas, o Gospod!

Jagnje Božje, ki odjemplješ grehe sveta,
usmili se nas, o Gospod!

Kriste, sliši nas.

Kriste, usliši nas.

Ÿ. Prosi za nas prečudna devica sv. Not-
burga!

Ŕ. Da dosežemo po Tvojem zasluženji
večno zveličanje.

M o l i m o .

Vsegamogočni večni Bog, kateri si sv. devico Notburgo na duši in na telesu tako obilno oblagodaril z nebeškimi darovi, da je postala vsem revnim in potrebnim tolažba in pribežališče, dodeli nam milostno, ki po njenim zasluženji na Te zaupamo, da tukaj Tebi dopadljivo živimo, tamkaj pa Tebe in sv. Notburgo na večne čase častimo. Po Jezusu Kristusu, Gospodu našem. Amen.

Molitev k sv. Notburgi v vsaki potrebi.

Sveta Notburga! Tvoje ime Te imenuje terdnjavo v potrebi, terdnjavo h kateri zaupno pribežimo v vsaki sili da dosežemo varstvo in pomoč. Kot terdnjavo v potrebi si se skazovala v svojem življenji in po svoji smerti. Stiskanim pomagati je bilo Tvoje veselje in Tvoje opravilo, dokler si v umrljivem telesu hodila, in ko je bila Tvoja sveta duša povzdignena pred obličje Božje, ni jenjala Tvoja ljubezen v živANJI prejšnje ljubezni tukaj na zemlji in svoje milostljive roke nisi odtegnila. Ti, ki vse potrebe in muke trudapolnega življenja poznaš, nisi pozabila na blaženih višavah nebeških svojih bratov in sester v dolini solz. To spričujejo brezštevilne milosti in dobrote, ktere so na Tvojo priprošnjo vsakovrstno terpeči dosegli, ki so se zatekli k Tebi. Sv. Notburga! tudi jaz pritečem k Tebi v veliki potrebi, ki me zelo teži. Ti poznaš potrebo, ki me tlači, in me je prisilila k tebi se zateči. (Imenuj potrebo.) Zatečem se Ti z živo vero in s terdnim zaupanjem. Tvoje serce tako usmiljeno v vsaki človeški potrebi, tvoja ušesa tako

pripravljena zdihovanje pomoči potrebnih poslušati, so gotovo tudi za moje zdihe odperta. K tebi, o terdnjava v potrebi! pribežim in Te prosim najzaupljivejše in ponižnejše, usliši mojo prošnjo in priteci mi na pomoč. Kakor si stiskane na Rottenburgu sprejemala, in še celo za njimi hodila ter iskala v svojih nadlogah, tako tudi mene sprejmi in ne pusti me brez tolažbe in uslišanja od sebe. Tvoja priprošnja toliko premore pri Bogu, ne odreci mi je v moji hudi sili. Poklekni pred prestol Božje milosti in usmiljenja, naj govore Tvoja usta Vsegamogočnemu mojo prošnjo s tisto ljubeznijo, ktera tako zelo ogreje Božje serce in gotovo bode uslišana in jaz bom v svoji sili pomoč našel. O sveta devica! kakor varstva potrebni svojo prošnjo poda v roko svojega priprošnika, da bi jo prinesel pred obličje gospodovo, tako tudi jaz položim svojo potrebo v Tvoje milostne roke ktere mi značijo kruh in vino kot darilko darov ljubezni. Prinesi jo pred obličje Božje in uslišana bode. Najvišji ne bo podal v Tvoje ljubeznive roke tersk in luga, da bi mi to podelila, temuč kruha in vina, dar pokrepčila in

uslišanja. Sv. Notburga! Tvoja dobra volja, Tvoje usmiljenje, Tvoja ljubezen, Tvoja neustrašljiva pomoč, Ti sama si, ki si moje serce napolnila z živim zaupanjem. Tedaj upam gotovo, da moje zaupanje ne bo zastonj, Ti si odšla v nespremenljivo večnost in ostaneš na veke v Bogu. Še enkrat položim pred Te svojo potrebo, še enkrat Te prosim v svoji sili; hočem pa z pomirjenim srcem čakati v terdem zaupanju, da bom pomoč zadobil, ako je v čast Božjo in v moje zveličanje. Amen.

Zveličana Hema, kneginja slovenska.

(Umerla 29. rožnika 1045.)

Življenje te domače svetnice je bilo popisano že leta 1854. v Slomšekovih drobtinicah.

Nojustno leto zveličane Heme stavijo njeni životopisci v leto 983. Rodila se je na Spodnjem Štajerskem v Pilštanji, kjer so imeli njeni starši sloveč grad v prijazni dolini. Zdaj se komaj pozna razvalina starodavnega gradú. Njen oče je bil Engelbert, grof Pilštanjski; njena mati je bila Tuta. Bila sta bogata in premožna. Imela sta mnogo posestva in več gradov po Koroškem, in Štajerskem, po Kranjskem in Furlanskem; bila sta v rodu s cesarjem svetim Henrikom. Pa vse bogastvo in visoka plemenitost ni bila toliko

vredna, na vse to nista toliko stavila; najdražji zaklad jima je bila njuna hčerka Hema, ki je bila že v svojih otročjih letih toliko pohlevna in ljubeznjiva, da je že takrat kazala, da bo posebna ljubljenska Matere Božje.

Kaj pomaga starišem, če imajo lepe gradove in tudi cele kupe zlata, ako pa imajo otroke malopridne in razuzdane? Ni hujše šibe, ne dobrim ne slabim starišem, kakor so sprideni sinovi ali nesramne hčere.

Kedaj da so jej dobri roditelji pomrli, ne da se določiti. Ker zgodovinarji sploh terdijo, da je bila Hema na cesarskem dvoru izrejena, izgubila je berž ko ne svoje stariše že v svoji mladosti. Srečna pa je bila, ker sta jo v vzgojo vzela sveti Henrik in njegova ravno tako sveta žena Kunigunda. Skerbno kakor lastna mati gledala je sveta cesarica na mlado svojo rejenko Hemo. Lepo jo je učila, živeti po Jezusovem nauku; dobro jej je v srce vtisnila, kako naj se ljubi nebeški kraljici vsak dan priporočuje, da v skušnjavo ne pade. Hema je pa tudi rada ubogala; zvesto je poslušala lepe nauke svete ce-

sarice ter je postala lepa na duši in na telesu. Če tudi bogata in visokega stanu, bila je lepo ponižna. V čistosti svojega serca Jezusu in njegovi preblaženi Materi zvesto služiti, bilo je njeno največje veselje. Zares je lepo, ako so hčere premožnih starišev, ako so gospodične imenitnega stanu, ponižne in pohlevne in se ne dajo premotiti napuhu! pa še bolj v svetih nebesih.

Ko je Hema odrastla, snubil jo je koroški grof Viljem. ‚Grof‘ pa v tistih časih ni bil le prirojen priimek; to je bila visoka, pa tudi z veliko odgovornostjo sklenjena državna služba. Grof je bil kraljev namestnik ter je imel veliko pravic njegovih, pa tudi mnogo dolžnosti do svojega kralja. Grof Viljem je bil pošten, bogat gospod v Selčah in v Brežah ter je imel mnogo rudnikov v lasti. Ker ga je cesar Henrik II. dobro poznal, dal mu je svojo pravnukinjo Hemo v zakon; nevesti dal je pa tudi bogato doto. Že po svojih stariših je bila premožna. Cesar Henrik jej je pa še dodal na Štajerskem Vitanjsko, Bizeljsko, Podčertetiško in Anderburško graščino; na Kranjskem pa je imela Mo-

kronoško graščino in Škerljevo pri Šent-Rupertu in pa Gomilo blizo Boštanja in še nekoliko drugih posestev.

Veliko so bile te graščine vredne; veliko več pa je bilo vredno njeno pobožno, deviško serce, ki je bilo polno svete ljubezni do Boga in do bližnjega. Hiše in gradovi se razsujejo, rudeča lica zvenejo, bistre oči oslabijo, dušna lepota pa ostane, ne osuje se in ne postara.

S svojim poštenim možem Viljemom živela je Hema v lepi kerščanski slogi in edinosti. Bila je pridna gospodinja; zvesto in natanko je spolnjevala svoje dolžnosti. Bila je dobrih rok; veliko je vbogajme dajala, zvesto je molila, pa tudi vse ljudi je imela v božjem strahu. Bog je blagoslovil njiju zakon. Iz tega časa imamo staro pripovedko, ktera nam kaže, kako pobožna je bila Hema in kako visoko jo je ljudstvo častilo.

V Rožni dolini, ki se ob Dravi v sredini Koroške razprostira več ur daleč, je kraj in cerkev v Podgorjah. Nemci imenujejo ta kraj „Maria-Elend“. Ko so po Koroškem pravoverce preganjali, umaknili so se kristjani v ta kraj. Na vrhu

skalnate gore so pozidali malo kapelico v čast Materi Božji ter postavili vanjo podobo kraljice nebeške. Sčasoma so verniki dobili posebno zaupanje v to svetišče preblazene Device in mnogo jih je prihodilo po skalnati stezi v ta milostni hram Božji.

Pripovedka pravi, da je tudi Breška grofinja Hema romala v to Marijino kapelico, da bi deviški Materi Božji še posebej izročila sebe in svoje dete, katero je nosila pod svojim srcem. Srečno pride do gore, na kateri je stala kapelica. Spoznala pa je, da v tem stanu ne more dospeti na goro; to je pa priserčno želela. Pod goro ponižno poklekne in priserčno moli. Po dolgi molitvi trudna zaspi. V spanju pa vidi, kako angelji Božji Marijino kapelo s hriba doli prenesejo. Ko se pa zbudi, vidi vsa začudena, da to niso le sanje; vidi, da je res v kapeli, ki pa ni več na hribu, ampak v dolini in sicer na kraju, ker je zdaj cerkev v Pogorjah.

Dalje pravi pripovedka, da je hudobni duh hotel kapelo razsuti, ker je vedel, koliko milosti skazuje Mati Božja svoji zvesti služabnici Hemi; in ker je mislil, da bodo pravoverci na ta kraj

milosti Božje še bolj pogosto romali, kar bo mnogim v zveličanje, zato je v peklen-skem srdu valil veliko skalovje v dolino proti kapeli, da bi jo posul. Ali Vsemogočni mu tega ni pripustil. Mogočna nebeška kraljica je varovala svoje svetišče in svojo ljubo Hemo, ki je v njem sveto molila. Noben kamenček ni zadel kapele; skalovje je vse letelo v stran, kjer pokriva še dandanašnji ta kraj.

Kapela, ki je odslej stala v dolini bila je res milostni kraj, kamor je veliko pobožnih priromalo. Pozneje so čez kapelo cerkev zidali. Sčasoma pa se je starodavna kapela porušila in čudodelno podobo so v veliki oltar postavili, kjer jo še zdaj verniki obiskujejo in visoko častijo. Kapelico, ki je zdaj na gori, postavili so pozneje.

Hema je imela dva sina Viljema in Hartviga. Bila sta veselje in up roditeljema, zlasti pa po njiju zgledu lepo živela in in pobožno Bogu služila. Ker je oče imel mnogo posla zunaj doma, pomagala sta odrasla sinova in nadzorovala posestva po domačiji.

Srečna je bila grofovsko hiša. Hema se je te srečne dneve prostovoljno zatajevala,

da se je v čednosti utrdila. Svojega srca ni navezovala na posvetno nečimernost, ne na obilno bogastvo, katerega jej je Vsemogočni dal. Natanko je spolnjevala dolžnosti svojega stanú; udana v voljo Božjo prenašala je skrbi, britkosti in težave, katerim ne uide nihče na tem svetu. Iz ljubezni do Jezusa in do nebeške Matere Marije pa si je naložila marsiktero pokoro, da se je v šoli Kristusovega križa urila, da bi zamogla stanovitna ostati, ako jej mili Bog pošlje težjih poskušenj. Modrost pravičnih je v tem, da jim srečni dnevi niso čas uživanja, ampak oni jih imajo za dneve setve in za pripravo na prihodnje poskušnje; take poskušnje so gotove; saj pravi sveto pismo, da Gospod tepe tistega, katerega ljubi. Zlato se v ognji čisti; tako se je godilo tudi zveličani Hemi.

Okrog Brež in Selč je imel grof Viljem mnogo rudnikov, v katerih so kopali zlato in srebrno rudo. Dobri grof je rudarje dobro plačeval. Stara človeška nesreča pa je, da se ljudje kaj radi prevzamejo, ako se jim dobro godi. Človek kruha sit je rogovilež, hudoben. Taka je bila tudi tukaj. Rudarji so razuzdano ži-

veli. Mlada grofiča, ki sta jih nadzorovala, zapazila sta mnogokrat kaj hudega in morala sta jih kaznovati, da ohranita potrebni red.

Silno razuzdan je bil rudokop Janez Grttnwald. Ta hudobnež je bil ženo poštenega meščana v Brežah prisilil in jo pripravil v veliko sramoto.

Ves kraj je bil razdražen zaradi te neznanske hudobije. Ko grofiča to hudobijo preišeta in je pregreha dokazana, obsojen je bil grdún v smrt na vislice in umorjen, da bi se prestrašili drugi samopašniki. Nekaj prevzetnih rudarjev pa se je zaklelo zoper grofovsko hišo. Brž ko ne, jih je še kedo nadražil. Neki sosedni grof Adalbero je bil prisežen sovražnik hiši zveličane Heme; stari zgodovinarji trdijo, da jih je ta podkuril ali celo bil ž njimi. In res; ko sta mlada grofa prišla ogledovat rudnike, zgrabili so ju hudobni rudarji v neki samoti med Selčami in Brežami in oba ubili. To se je godilo okoli leta 1030.

Kdo bi zamogel opisati žalost, katero so občutili dobri stariši, ko so to presilno hudobijo zvedeli? Nesrečna mati je bila

ravno pri sveti maši. Prvi trenutek je to močno ženo presunila grozovita bolečina, da je vsa prevzeta nekoliko časa obstala, potem pa jo v materini ljubezni polijo britke solze, da milo toži in zdihuje. Kmalu pa se osrči, zataji z močjo trdne vere natorno bolečino svojega materinega srca ter se uda volji Božji.

Pozneje je celó obžalovala, da je nekaj tožila nad to naredbo Božjo. V takih hudih poskušnjah se kaže moč svete vere in lepota v sveti veri utrjenega notranjega življenja. Kedar so vse dobrote tega sveta brez veljave in se spraší vsa tolažba posvetne modrosti, tedaj daje le sveta vera resnično moč ter ohrani notranji mir. O koliko se je zveličana Hema zatajevala že poprej, koliko se je že poprej vojskovala zoper natorno nagnenje, da je imela toliko moč sama čez sé! Kako popolnoma je morala biti, da se je ponižno krotko udala volji svojega Boga, ki jej je uzet najdražje! Pač se je spominjala žalostne Matere Božje in storila po njenem prelepem zgledu.

Ubita grofiča so prinesli domov in ju v vsekan grob položili. Šentlamberski

opat Herman, brat naše Heme, ju je pokopal. Vsi dobri ljudje so dolgo žalovali za njima.

Te presilno hude nesreče pa oče ubitih sinov ni mogel tako voljno prenašati. Takrat ga ni bilo doma. Ko pa pride, prevzame ga žalost in nevolja, da sklene, maščevati se nad puntarji. Poklical je na pomoč svoje prijatelje: grofa Majnharda, ki je imel za ženo Hemino sestro Kuni-gundo, Hermana Kolničkega in Rajnberta Ditrihstanjskega, ki so zbrali svoje vojake in se vzdignili nad puntarske rudarje.

Hudobneži, ne da bi bili spoznali svoje hudobije in odpuščanja prosili, ustavili so se z orožjem, nadraženi po sovražnem Adalbertu. Ali premagani so bili; pobrali so jim vse orožje in jih po postavi obsodili. Vendar je grof Viljem po krščanski prizanesljivosti delal ter je kaznoval le napeljevalce v prestrašno hudobijo, zapeljane pa je pomilostil ter jih zopet poslal na delo v svoje rudnike. S to krščansko prizanesljivostjo si je pridobil pač veliko lepšo zmago sam čez sé, kakor je bila zmaga, s katero je upornike ukrotil.

Težko je prenašal nesrečni oče prehudu udarec. Ljubezen do svojih preblazih sinov, ki so mu jih tako tihotapsko umorili njegovi rudarji, uničeno upanje, katero si je delal o prihodnji slavi, in še britka misel, da bo njegov rod zamrl — vse to ga je hudo vznemirjalo, da se ni takoj udan podvrigel volji Božji. Vendar ga je osrčeval prelepi zgled njegove žene, ki je potrpežljivo prenašala to nesrečo in tudi njega lepo tolažila.

V tem zares žalostnem stanu vname se v njegovem srcu že davno tleča želja, da bi obiskal grobove svetih apostolov Petra in Pavla, da bi potoval v Rimsko mesto, katero je posvečeno s krvijo toliko mučenikov, da bi počastil vidnega poglavarja svete katoliške cerkve. Tam je spokorni romar želel zadostiti za vse svoje grehe in svoji duši zadobiti popolni mir. Seveda mu tega ni opovirala njegova bogoljubna žena. V molitvi ločita se prisrčno, in grof se odpravi na dolgo pot; gre kakor navaden romar, brez vsega spremstva, s palico v roki in popotno torbico čez ramo. Pač ga je pobožna Hema lepo izročila Materi Božji!

Po dolgem potovanji pride nepoznani romar srečno v Rim, obišče in počasti svete kraje, udeleži se obilnih odpustkov in ko tudi spodobno počasti namestnika Kristusovega, svetega Očeta, vrne se zopet v svojo domovino. Srečno pride na Korško; ali v Breže, kjer ga njegova zvesta žena težko pričakuje, ni mogel priti. V labodski dolini, blizu cerkve svetega Leonarda, katero je bil Viljem pozidal, napade ga huda bolezen. Ljudska pripovedka pravi, da je umrl v skednji nekega kmeta, blizo sedanje cerkve v Greberjih. Ko posestnik tega skednja najde njegovo truplo, zdi se mu čudno, položi ga na voz, v katerega vpreže svoje voličke, ki še niso poprej nič vozili, tem pusti, da ga peljejo kamor in kakor daleč hočejo. Volički so peljali čez grmovje in skalovje, dokler niso prišli na kraj, kjer je dandanašnji cerkev v Greberjih. Tu so pokopali tujega romarja, in ker se je na njegovem grobu zgodilo veliko čudežev, pozidali so cerkev v čast svetemu Filipu in Jakobu. Še se vidi v tej cerkvi njegov grob, zidan iz opek in z železnim omrežjem obdan; marsikatera nedolžna duša priroma le-sem,

da pri njegovem grobu moli, se priporočuje njegovi priprošnji in si upokoji in umiri srce.

Hema, zvedevši o smrti svojega moža, ni ne en trenutek omahovala. Naravno žalost je zatajila; nikdar ni nevoljno tožila. Ta smrt, ki dušo marsikatero žene z nekako temoto obtežuje, razsvetila je njeno preblago dušo le še bolj. Spoznala je v tem voljo Božjo in svoj poklic. Spoznala je, da kdor hoče Boga ljubiti, ljubiti mora njega samega, in nobena stvar ne sme kaliti te ljubezni. Če si je do zdaj še toliko prizadevala, Boga ljubiti, vendar je bilo njeno srce še nekako razdeljeno, preveč navezano na otroke in na moža. Zdaj pa ji je srce gorelo Bogu samemu, njemu je posvetila svojo osebo in vse svoje imetje. Ko ji je doslej srce prevzemala marsikatera skrb, kako bi po vzgledu Matere Božje le samega Boga ljubila. Da bi Kristusu vedno bolj enaka bila, posvetila se je njemu vedno bolj; to je bil njen namen. Zato jej je bilo časno premoženje le pripomoček, da je čast Božjo le povikševala, bližnjemu pomagovala in se tako bogatila v delih ljubezni, da bi si ž njimi kupila

nebesa. Z Marijo svojo nebeško Materjo, je rekla: „Glej, dekla sem Gospodova, meni se zgodi po tvoji besedi!“

Ni je bilo čednosti, za katero bi si Hema ne bila skrbno prizadevala. Bila je poprej ljuba žena, skrbna mati; zdaj pa prelep zgled popolne krščanske vdove, čije delež je Kristus sam. Drago obleko svojega visokega stanú zamenila je s preprosto obleko ponižne vdove, pozneje pa še z redovno obleko. Vsem dobra, bila je ostra sama sebi; nikdar ni tožila svojih nadlog, katere je trpela v svoji starosti. Zmerna v svojih potrebah, pritrgala si je velikrat najpotrebnejše; svojemu bližnjemu pa je bila vselej radodarna. Bila je vsem ljuba mati.

Hema je imela zares veliko premoženja, zato je vse svoje imetje obrnila Bogu v čast in v blagor bližnjiku. Koliko cerkvâ je postavila zveličana. Hema ali olepšala, ne ve se gotovo. Vendar nam zgodovinarji spričujejo, da je napravila te-le cerkvé: Marijino kapelo na Krki; cerkev svetega Mihaela v Glodnici; cerkvé Matere Božje, svetega Jurija in svetega Martina v Ladinah (Lieding); cerkev svete

Radegunde na Visokem polju; svetega Lavrencija na Gori pri Mihelski vasi; svetega Lamberta v Pisvegu, svetega Jurija na Camelsbergu, svete Marjete v Trušnjah in še več družih.

Svojo največjo skrb obračala je visoka gospa na slavni zavod na Krki. Sklenila je namreč, svoje zadnje dni Bogu posvetiti v tistem samostanu. Zato je hotela postaviti velik nunski samostan, v katerega je hotela slednjič vstopiti. Odločila pa se je, naj jej ljubi Bog sam odloči kraj tega samostana. Vpreže dva vola, katera še nista bila nikdar vprežena; na voz pa dene podobo preblazene device Marije. Pognala je zdaj vole brez voznika, naj peljeta podobo Matere Božje, kamor hočeta; kjer bosta obstala, to naj bo kraj od Boga odločen, da postavi prezalo cerkev v čast nebeški kraljici, zraven pa nunski samostan. Vola hitro peljeta ter se nikjer ne ustavita, dokler ne prideta na kraj, s katerega se ne dasta nikakor pregnati. V tem je spoznala zveličana Hema, da je tukaj kraj, kjer naj postavi veličastno zidanje. Na tem kraju stoji še zdaj Krška cerkev; v podzemski cerkvici pa je na

polnočnem oglu oltar Matere Božje s tisto podobo, katero je Hema dejala na voz.

Urno se je dela lotila. Sama je vodila zidanje. Vsak večer je delavcem plačevala zaslužen plačilo. Na necem kamenu, katerega še zdaj kažejo zraven njenega oltarja v rakvi, je sedela, ko je delavcem plačevala. Ko so pa nekteri godrnjali, privolila jim je, da je sleherni delavec sam smel poseči v denarnico in zagrabit, kolikor je mogel. Ali čudno! nihče ni več zagrabil, negole, kolikor je zaslužil.

Silno velika in prelepa je bila cerkev, katero je zveličana Hema postavila v čast Materi Božji, katero je prisrčno častila. V ustanovnem pismu se imenuje ta cerkev „bazilika“. Tako pa se imenujejo le velikanske cerkve. Na eni strani te cerkve je prizidala velik nunski samostan, v katerem je z vsem potrebnim preskrbela sedemdeset nun, ki naj bi povzdigovale slavo Marijino in v svetosti Bogu služile. Na drugi strani pa je postavila samostan za dvajset korarjev ter jim naložila dolžnost, da naj v določenih urah Božjo čast prepevajo v cerkvi, ljudem v dušnih potrebah strežejo, mladino poučujejo in v strahu Božjem vzgojujejo.

Leta 1042. je bila toliko dodelana Marijina cerkev s samostanom, da pošlje zveličana Hema svoje poslance v Solnigrad ter poprosi višjega škofa Balduina, naj bi prišel na Krko in blagoslovil in posvetil, kar je s pomočjo Božjo srečno izgotovila. Škof Balduin pride začetkom velicega srpana na Krko; s seboj pripelje dvajset redovnikov iz reda svetega Avgušтина in nekaj nun iz solnograškega samostana s prednico Ido. Praznik Marijinega vnebovzetja je bil odločen za cerkveno posvečenje. Koroška še do takrat ni videla take slovesnosti. Brez števila ljudstva se je sešlo; blažena Hema pa ta dan ni darovala samo velikanske cerkve in oba samostana ljubljene nebeški kraljici, ampak darovala jej je vse imetje — slednjič pa še samo sebe. Ko je bila cerkvena slovesnost pri kraju, stopi Hema in ž njo sedemdeset pobožnih koroških devic pred veliki oltar, položi nanj ustanovna pisma, v katerih je z vsem potrebnim preskerbela cerkev in samostan, ter s pobožnostjo goreče ljubezni daruje sebe in svoje družice nebeški kraljici, preblaženi Devici Mariji. Na to pade na kolena in prosi

nadškofa Balduina, naj sprejme med redovnice njo in vseh njenih sedemdeset tovaršic; vse se zavežejo v samostansko obljubo. Tako postane toliko visoka in imenitna gospa ponižna nuna, ki je vsem drugim prelep zgled pokorščine, pobožnosti in zatajevanja.

Blažena Hema pa ni dolgo v samostanu živela. Njen nebeški venc je bil dopleten. Na spomlad l. 1045. nevarno zboli. Takoj spozna, da jo gospod kliče k sebi. Zato poprosi solnograškega nadškofa Balduina, naj se še enkrat potruди na Krko. Ko Balduin pride, izprosi vpričo njega, naj imajo krški korarji svoj užitek iz ravno tiste zaloge, kakor redovnice; za druge potrebe pa jim odloči dohodke iz šesterih velikih kmetij. Marsikaj še ustanovi cerkvam in ubogim. 27. dan Marijinega meseca pritisne svoj pečat na oporoko in 20. rožnika, na praznik svetih apostolov Petra in Pavla izroči svojo lepo dušo Bogu ter se preseli v boljšo deželo.

Kakor je sama želela, pokopali so jo na krškem pokopališči. Tu je ležala do leta 1174. Pobožni kristjani so obi-

skovali njen grob, jo častili in se njeni priprošnji priporočevali. Zato je omenjeno leto krški škof Henrik zaukazal, prenesti njene svetinje v cerkveno rakvo, katero je že zveličana Hema sama sezidala; prostora je toliko, da meri 72 štirjaških črevljev in ima pet oltarjev; podpira jo sto stebrov. Nad njenim grobom je krasen oltar, na njegovi podobi iz kararskega marmorja vpodobil je Anton Koradin iz Benetek smrt Heme. Hema leži na blazinah svoje smrtne postelje. Njene oči so že zatisnjene. S svojimi nežnimi prsti pritiska podobo križanega Jezusa - na svoje prsi, v katerih je že jenjalo bítí srce, polno ljubezni do Boga in do ljudij. Pred njo stoji v umetelno nabranem rokétu mašnik, ki moli iz svojih bukev. Ob zglavji in ob znožji pa klečijo v veliki žalosti nune, katerih ena kaže proti nebesom, kamor vidi hiteti čisto dušo velike častilke Materie Božje in zveste služabnice Gospodove.

Iz njenih bogatih ustanov je po previdnosti Božji nastala Krška škofija. Tudi gradovi Gomila, Škerljevo in Mokronog, katere je zveličana Hema imela na Kranjskem so bili lastnina krške cerkve. Leta

1437. jih je pa po sili vzel celjski vojvoda Janez Vitovec.

Na grobu zveličane Heme zgodilo se je veliko čudežev. Naj omenim čudež, katere gaopisujejo Bolandisti in kateri nam spričuje, kolika častilka Matere Božje je bila naša Hema. Sedmi škof krški je bil Vernher, svet mož, ki je po volji Božji vladal cerkev. Umrl je leta 1195. in je bil v Marijini cerkvi pokopan Tretji škof za njim, torej v vrsti deseti, bil je Oton I., ki je bil Vernheru v rodu in je bil izvoljen za škofa leta 1214. Ta Oton je potoval po svoji škofiji; bil je tudi bogoljuben, zvest služabnik Božji. Brezvestni hudobneži so mu zaudali. Ko Oton čuti žalostne nasledke zaužitega strupa, spravijo ga njegovi služabniki v Strassburg, kjer je imel svoj grad, blizo Krke. Komaj proti večeru tje prišedši, zakliče svojega pobožnega kaplana in mu naroči: „Ljubi Arnold! pojdi še nocoj na Krko in s samostanskim zakristanom Ulšakom pojdita na grob mojega strijca, škofa Vernhera. Prosi ga v mojem imenu, naj ti z nebes doli naznani, smem li še dalje živeti, ali če moram zdaj umreti?“

Arnold gre urno na Krko, pokliče zakristana, da gresta v samostan. Tu prižgeta luči, vzameta kadila ter se bližata grobu pokojnega škofa. Našla sta grob odprt, in škof je stal pri grobu. Silno se prestrašita. Škof pa ju pomiri ter pravi:

„Jaz vem, da je moj vnuk bolan in da se boji smrti; tudi vem, da je vaju poslal k meni, da bi po meni zvedel, mora li umreti, ali sme še živeti? Akoravno je večni mir v nebesih bolj želeti, kakor časno življenje, vendar pojdi ti čuvaj z menoj h grobu svete Heme, ustanovnice te cerkve; kaplan pa naj tu počaka; zvedeti hočemo, kaj se bo z našim bratom Otonom zgodilo.“

Škof in zakristan gresta do groba zv. Heme, ki je z železno mrežo obdan. Grob se odpre; visoka žena pa stopi iz groba v nunske obleke, obdana z veliko bliščobo; pozdravi oba in jima pravi: „Vem, da vaju pošilja Oton, ki se smrti boji; akoravno ker je pravičen, se mu je ni treba bati. Da pa vé, da njegova prošnja ni zastonj, pridite vi škof z menoj, da stopiva pred nebeško Kraljico, naj nama ona, mogočna pomočnica kristjanom,

razodene kakšen odgovor bomo poslali svojemu prijatelju Otonu.“ Zveličana Hema in škof gresta k oltarju preblažene Device, ki je blizo tam. Na mah se oltar po sredi razdeli in zaleskeče se neskončna bliščoba, iz katere pride preslavna kraljica vse časti in čednosti. Ko predrage obiskovalce ljubeznjivo pozdravi, reče jima: „Naj se ne boji iti iz tega življenja on, čegar konec plačilo pričakuje; saj kdor je pravično živel v mesenem življenji, se lahko bliža meseni smrti. Naš zvesti Oton bo umrl tretjo uro prihodnjega tretjega dneva. Naj bo le zagotovljen, da bom o njegovi smrti pri njem, da njegovo dušo rešim vsake bridkosti.“

Hema in škof, to slišavši, priklonita se nebeški Kraljici z vso častjo; Marija v oltarji pa izgine. Tudi Hema se povrne v svoj grob; škof pa gre iz rakve ter pové poslancema, kaj se je zgodilo, kar sta pa deloma tudi sama videla skoz okno. Tudi škof se vrne v svoj grob, ki se zapre nad njim. Kaplan in zakristan gresta k svojemu gospodu ter mu povesta, kar sta videla in slišala. Škof je umrl tretji dan, tisto uro, kakor mu je bilo naznanjeno.

Pokopali so ga na levi strani stopnic, po katerih se pride v rakvo. Kaplan pa, ki je bil zvesto udan svojemu škofu, bival je pri njegovem grobu leto in dan, ter neprenehoma molil zanj.

Ker se je na prošnjo zveličane Heme zgodilo veliko čudežev, sta že leta 1465. krški škof Urh III. in cesar Miroslav III. prosila papeža Pavla II., da bi Hemo slovesno svetnikom prišteli. Ker so pa preiskave v tem oziru neizrečeno natančne, bil je še leta 1466. pooblaščen poseben zbor, ki se je pričel 25. velikega srpana tistega leta v krški cerkvi in je zaslišal 71 prič, ki so s prisego potrdile 73 čudežev. Zborovanje je trpelo do konca tistega leta. Vsi dotični sklepi so se bili poslali v Rim. Ali nesrečni takratni nemiri so to preiskavo zavlekli; celo pisma so izgubili. Vendar so bili shranjeni prepisi teh preiskav v krški škofiji.

Pri tem je ostalo do leta 1724. To leto se je zato zopet potegnil krški škof Jakob Maksimilijan. Vendar ni nikjer zapisano, kaj je opravil. Le toliko spričujejo pisma, da je papež Benedikt XIV. privolil, da smejo po krški škofiji obhajati praznik

zveličane Heme v najvišjem redu (duplex I. classis).

Pri vsem tem pa se je vedno bolj širilo češčenje te častilke Marijine. Pobožni romarji so obiskovali grob zveličane Heme ne le iz Koroškega, tudi iz Kranjskega, iz Štajerskega in Hrvaškega so v celih trumah prihajali in se v raznih potrebah priporočevali njeni priprošnji.

Iz Kranjskega so po neki obljubi prihajali v dolgi procesiji vsako leto četrtri petek po veliki noči. Device so nesle podobo zveličane Heme na ozaljšanem sedeži, mladeniči pa podobo zveličanega Viljema. Ko so podobe v cerkvi postavili, opravljali so svoje molitve in še le drugo jutro po končani službi Božji se vrnil domov. Okoli binkoštij so prihajali romarji iz Štajerskega in Avstrijskega.

V čast zveličani Hemi je pozidanih več cerkvá. Slovenci so od nekdanj stavili veliko zaupanje na njeno mogočno priprošnjo, inuslišani so bili.

Iz Kranjskega je zapisanih veliko čudežev. Naj le kaj prav malega omenim. Drugo postno nedeljo leta 1632. je Jarnej Tanšus iz Vrhnike, kakor z nekim stru-

pom napihnjjen, zblaznil; toliko je razsajal, da so ga zaprtega imeli; to je trpelo celo leto. Na misel mu zdaj pride, da bo ozdravel, ako se obrne k zveličani Hemi in v njeno čast najme sveto mašo. In pri tej priči ozdravi.

Tisto leto je znorela Brigita, hči Ahaca Dinzišnika iz Sorške fare svetega Štefana pri Škofjiloki. Skrbni oče je molil k zveličani Hemi in takoj je odleglo ubogi hčeri.

Leta 1631. je napadla Kunigundo, zakonsko ženo Gašparja Taškarja, iz fare svetega Petra pri Ljubljani, neznana, huda bolezen. Noben zdravnik jej ne vé nič svetovati. Žena se zaobljubi zveličani Hemi. Glej čudo! precej jej odleže, in ona roma na Krko na grob zveličane Heme.

Zraven družih čudežev berem, da je tisto leto Elizabeta Kolman, zakonska žena iz fare svetega Martina pri Kranji, grozovito trpela na porodu. V tej smrtni nevarnosti kliče na pomoč zveličano Hemo, in bila je rešena.

Dné 15. grudna tistega leta sta v Kamniku znorela Kristof Kastelic in žena

njegova Marjeta. Sosedje so klicali zveličano Hemo, in pomagano je bilo.

Preobširen bi bil zopet ta popis, da bi še več čudežev tu zapisal. Že ti v nas lahko obudijo trdno zaupanje na priprošnjo te domače ljubljenske Matere Božje.

Vendar naj še dostavim, kaj nam je ostalo časnih rečij ali svetinj zveličane Heme. Ženski samostan je razpadel in dohodki njegovi so se obrnili na druge milodare. Iz dohodkov moškega samostana še živijo krški ali celovski korarji. Razun njenega telesa se na Krki hrani in lahko vidi njeno ustanovno pismo od leta 1042. in dostavek k temu od leta 1045. Na obeh sta velika pečata zveličane Heme in solnograškega nadškofa Balduina. Tudi je tukaj shranjen njen zlati prstan in zlata zavratnica. V prstan in zavratnico je vkovan dragi kamen, kateremu pravijo „topas“. — Za velikim oltarjem selške farne cerkve je shranjen klobuk zveličane Heme, ki ima nizek vrh, je okrogel in ima eno ped široke kraje z vijoličnim tafetom obšite. Tudi kažejo tu čelado, o kateri mislijo, da je bila njenega sina Viljema, ter je rudarski kapi podobna, belo, rudeče in črno

namazana in s. peresi na vrhu. — V Mokronoški grajščini na Dolenjskem je majhen črevelj zveličane Heme; ta je iz belega usnja, lepo nazobčkano obrobljen; ima precej visoko peto sredi stopala in pod prsti ravno tako visoko podlogo. God zveličane Heme obhajamo 27. rožnika. — O zveličana Hema! Dobrotnica na zemlji si nam bila — v nebesih nam priprošnjica bodi mila!

Pripovedka o zvonu v Blejskem jezeru.*)

(Spisal J. Radonjevič.)

Bil sem še otrok, ko so mi doma pripovedovali, da je nekdanj na gradu živela prelepa, mlada gospa, ki je vedno žalostna bila in je zmeraj črno obleko nosila. Bila je mlada vdova. Moža so ji tolovaji v gozdu umorili, in njegovo telo v jezeru potopili; zato je ona tolikanj jokala, da so nje cveteča lica obledela, in z ljudmi ni skoraj besede več govorila. Vsak dan se je na otok peljala in tam pred podobo Matere Božje v majhni kapelici je vsaki dan dolgo klečala in molila; ali pa je sedela na bregu jezera pri

*) «Glasnik slovenski» l. 1858. st. 8.

studencu in ni se ozrla ne na levo, ne na desno, in le v temno dno jezera je bilo obrnjeno okó ali pa proti nebu. Zbrala je vse svoje drage zlate in srebrne posode, ves lišp in kinč, ki ga je kdaj nosila, sto in stokrat je večno zvestobo umrlemu obljubovala, in dala je vlti dragocen zvon, v spomin svojega moža. Zvon so pripeljali; bil je iz čistega dragega blaga, prelepo in glasno kakor angeljsko petje je bilo njegovo zvonenje; djali so ga v črno ovenčano ladijo in odrinili so proti otoku. Pa nemudoma je divja burja vstala, ni pomagala ne molitev, ne vesla moč; zvon in ljudje, ki so ga vozili, vsi so bili v globini pokopani in nihče o njih nič povedati ne ve. Včasih pa kedar je nebo prav jasno, in tihi večer svoja krila razgrinja čez jezero, kedar luna svojo blede luč čez jezero razliva, se čuje iz globočine jezera srebrni glas potopljenega zvona. Takrat se ribič upre z vso močjo v svoje veslo, ker ve, da huda nevihta bi znala vstati, in da razsrdeni valovi bi znali njega in ladijo pogubiti. Mlada udova pa je zapustila svet in svoj visoki grad; dala je vse svoje premoženje in bogastvo, da

so cerkev na jezeru zidali, in ona bosa celó romala v Rim. Sam rimski papež je poslal potem na jezero v novo cerkev en zvon, sam ga je blagoslovil in mu dal čudno moč, da vsaki, kdor ž njim zvoni, si s tem dopolnjenje ene svojih prošnja in želja od nebes izprositi zamore. Ljudje zdaj na otok romajo k Materi Božji; vedno poje mali zvon in veliko, veliko ljudi tam prosi za odrešenje rev in trpljenja, ki jih v življenji tarejo; pa le malo jih je, ki mislijo tudi na sveto, nesrečno ženo, ki je daleč, v ptuji deželi, v nekem samostanu umrla, kakor ponižna spokornica.

Tako so mi moja mati pravili, in jaz sem jih zvesto poslušal in sem zvesto ohranil v pameti pripoved od srebrnega zvona in od črne žene.

V založbi pri Anton Turk-u, knjigovezu
v Ljubljani, Dunajska cesta št. 3,

se tudi dobi:

Andrej Hofer, junški vodja tirolocev leta 1809. Vérni popis njegovega življenja in njegove junaške smrti v Mantovi l. 1810. 56 strani. Cena 14 kr.

Hečvika, banditova nevesta. Povest iz 17tega stoletja. Po Th. Körnerjevem igrokazu predelal M. Kramar. 78 str. Cena 20 kr.

Stiri povesti za slov. ljudstvo. I. Nagla beseda. II. Tujčeva osveta. III. Gospod Grahar. IV. List papirja. Spisal J. Radoslav. 82 str. Cena 20 kr.

Srečolovec. Povest onim, ki na tujem iščejo domú, izlast njim, ki tišče v Ameriko. Spisal H. Majar. 84 str. Cena 20 kr.

Sv. Notburga, pomočnica v vsakoverskih potrebah in popis življenja sv. Heme, kneginje slovenske. 56 str. S barvano podobo. Cena 18 kr.

Cvetina borograjska. Povest. Predejal H. Majar. S barvano podobo. — Ilustrovana izdaja. — 128 str. Cena 40 kr.

Pravljice. Zapisal H. Majar. I. Zvezek. 84 str. Cena 20 kr.

Ave Marija s podobami. Cena 10 kr.

Božja pot Matere Božje na Blejskem jezeru. S podobo. 16 str. Cena 8 kr.

Založba raznih slovenskih spisov, povesti, pesen in molitvenih knjig, trgovina papirja in raznega pisarskega in risarskega orodja.

 Vnanja naročila, kakor tudi za vezanje knjig se točno, hitro in po najnižji ceni izvršujejo.